

KOPSAVILKUMS

1. Latvijā ir veiksmīgi beidzies stingrās mājsēdes periods, kā rezultātā ir ievērojami samazinājies ar Covid-19 inficēto skaits, lai arī Latvijā joprojām ir viens no augstākajiem inficēšanās rādītājiem pasaulē. Inficēšanās līmenis pieaug arī lielākajā daļā Eiropas, tomēr augstais iedzīvotāju vakcinācijas līmenis nodrošina, ka saslimšana visbiežāk ir vieglā formā un valstu veselības aprūpes sistēmas, vismaz pagaidām, nav pārslogotas un, līdz ar to, ekonomikas ierobežojumi, atšķirībā no Latvijas, nav ievērojami. Tas vēlreiz pierāda, ka vispārēja sabiedrības vakcinācija, kuras temps Latvijā ir ievērojami palielinājies pēdējos mēnešus, ir svarīgs priekšnoteikums sabiedrības sociālam līdzsvaram un ekonomiskai izaugsmei.
2. Latvijā, atšķirībā no vairākām ES dalībvalstīm, Covid-19 trešais vilnis, acīmredzot, palēninās valsts ekonomisko izaugsmi un pasliktinās fiskālo stāvokli šogad un, iespējams, arī nākamgad. Ņemot vērā zinātnieku prognozes, ka Covid-19 ar laiku transformēsies sezonālās Covid-19 endēmijās, ja Latvijas iedzīvotāju vakcinācijai nebūs pietiekoša aptvere, pieaugs risks, ka Latvijas attīstība turpmāk būs svārstīga, saskaņā ar Covid-19 uzliesmojumiem.
3. Provizoriski š.g. trijos ceturkšņos Latvijas IKP ir audzis par apmēram 4,9%. Tādējādi, varētu secināt, ka IKP izaugsme, pirms Covid-19 trešā vilņa, ir atgriezusies 2019. gada līmenī. Tomēr IKP izaugsme negarantē makroekonomisko stabilitāti. Straujš inflācijas pieaugums, plānotais augsts budžeta deficīts (ceturtais augstākais ES) un parāda līmeņa straujāka pieauguma risks liecina par makroekonomisko nesabalansētību. Padome brīdina, ka valsts finanses pašlaik ir kontrolējamā, bet trauklā līdzsvarā. Ir ļoti augsts risks, ka situācija var pasliktināties, jo sabiedrības sašķeltība un politiskā spriedze var rezultēties papildus budžeta izdevumos, kas veicinās cenu, deficīta un parāda pieaugumu.
4. Inflācijas kāpums Latvijā, ko galvenokārt stimulē augstās enerģijas cenas, arvien vairāk aprūrina gan mājsaimniecību, gan uzņēmēju, gan pašvaldību finansiālo stāvokli. Oktobra statistikā ir redzams, ka pārtikas un bezalkoholisko dzērienu grupā cenas gada laikā palielinājās par 4,4%. Cenu kāpums siltumenerģijai (17,8%), elektroenerģijai (18,1) un dabasgāzei (51,3%) vēl vairāk sadārdzinās mājsaimniecību izmaksas un mazinās konkurētspēju energoietilpīgiem uzņēmumiem. Rezultātā, gan ekonomikai kopumā, gan valsts budžetam pieaug papildu izdevumu risks. Straujš inflācijas līmenis arī negatīvi ietekmē pirktspēju un iekšējo patēriņu.
5. Būvniecības nozares pārkāršana, par kuras augsto varbūtību Padome brīdināja jau pavasarī, pieņēma spēkā. Septembra dati, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo mēnesi liecina, ka būvmateriālu cenas pieauga par 14,4%, izmaksas mašīnu un mehānismu uzturēšanai un ekspluatācijai pieauga par 6,2%, bet strādnieku darba samaksa pieauga par 5%. 2022. gadā plānotais valsts investīciju apjoms turpinās stimulēt jau pašlaik augsto būvniecības izmaksu pieaugumu. Padome atgādina, ka jau šobrīd būvniecības uzņēmumi saskaras ar situācijām, kad iepriekš noslēgtie līgumi jāpilda apstākļos, kad reālās izmaksas pārsniedz plānotās. Šādos apstākļos, ja noteikto projektu izmaksas pārsniedz plānoto daudzumu, valsts finanšu ieguldījumi būtu kritiski jāizvērtē, iespējams, atliekot projektu realizāciju līdz laikam, kad situācija tirgū normalizēsies un mazināsies būvniecības nozares pārkāršanas pazīmes.

6. Šī gada trešajā ceturksnī Latvijas eksporta vērtība sasniedza 4,39 miljardus eiro. Pieaugums, salīdzinot ar 2020. gada atbilstošo periodu, sasniedza 27%. Turpinājās Latvijas koksnes, ķīmiskās rūpniecības un metāla ražojumu eksporta pieaugums. Vienlaikus pieauga arī importa apjoms, tādējādi, ārējās tirdzniecības bilance pasliktinājās, eksportam kopējā ārējās tirdzniecības apjomā nedaudz samazinoties (no 47,3 % līdz 47,2 %).
7. 2021. gadā Latvijai tiek prognozēts ceturtais augstākais ES plānotā deficīta līmenis (9,3%) aiz Grieķijas (9,9%), Itālijas (9,4%) un Maltas (11,1%). Kopš pasaules finanšu krīzes, pirmo reizi esam starp deficīta čempioniem, neskatoties uz pausto apņēmību piederēt fiskāli atbildīgo ziemeļu valstu grupai. Arī 2022. gadā Latvija plāno vienu no augstākajiem deficīta līmeņiem (4,8%), tas pārsniedz Lietuvas (3,1%), Igaunijas (2,2%), un pat jau pieminētās Grieķijas (3,7%) plānus. Kumulatīvais Latvijas deficīts pēdējos trīs gados (2020-2022) varētu sasniegt 1,45 miljardus eiro. Ņemot vērā to, ka sākot ar 2023. gadu ES SIP izņēmuma klauzula pārstās darboties, Latvijai ir ļoti piesardzīgi jāplāno papildus izdevumi, it īpaši *kārtējie izdevumi*.
8. EK ir publicējusi rudens ekonomiskās prognozes, kas ir kopumā optimistiskākas par pavasara prognozēm. Ir pastiprinājušies faktori, kas ierobežo straujāku ekonomisko izaugsmi, piemēram, piegādes ķēžu pārrāvumi, pieprasījuma negaidītas svārstības, pieaugošās energoresursu cenas. Latvijas ekonomiskā izaugsme tiek plānota 4,7% apmērā šogad un 5,0% apmērā nākamgad, kas ir tuvu FM un LB prognozēm.
9. Pasaules ekonomistu domas aizvien vairāk fokusējas uz inflācijas pieaugumu un nepieciešamo monetāro politiku tās kontrolēšanai. Eirozonā inflācija oktobrī pieauga līdz 4,1% (pret 10/2020), kas ir augstākais rādītājs pēdējos 13 gados. ASV attiecīgais rādītājs bija vēl augstāks 6,2% (augstākais rādītājs kopš 1990. gada). Attīstīto valstu centrālajām bankām agrāk vai vēlāk būs jādomā gan par aktīvu uzpirkšanas programmas izbeigšanu, gan procenta likmju celšanu - ar mērķi ierobežot inflāciju. Tam ir potenciāls sašūpot finanšu tirgus un sabremzēt joprojām trauslo pēc-krīzes ekonomisko attīstību.
10. Saeima 2021.gada 15. novembrī sāka skatīt otrajā lasījumā 2022. gada valsts budžeta likumu, kā arī vidēja termiņa budžeta ietvara likumprojektu 2022., 2023. un 2024. gadam. Padome kopumā atbalsta¹ valdības fiskālo politiku, kas ietverta abos augstāk pieminētajos dokumentos.
11. Kopumā septembrī un arī oktobrī turpinājās pozitīva iekasēto nodokļu un VSAOI tendence, kas sākās vēl aprīlī. Septembrī tika iekasēti par 16% vairāk nodokļu un VSAOI nekā gadu atpakaļ attiecīgajā mēnesī, oktobrī par 8% vairāk, neskatoties uz Covid-19 izplatību. Detalizētāku iekasēto nodokļu analīzi pašlaik nav iespējams veikt ieviestā vienotā nodokļu konta dēļ, jo liela daļa iekasēto nodokļu joprojām nav identificēta pa nodokļu veidiem.
12. Lai kompensētu stingrās mājāsēdes radušos zaudējumus, valdība ir apstiprinājusi jaunus, 3. Covid-19 viļņa atbalsta pasākumus. Lielākie izdevumi ir paredzēti grantiem apgrozāmajiem līdzekļiem un dīkstāves pabalstiem. To ietekme uz šī un nākamā gada budžetiem tiek lēsta ap 400 miljoni eiro. Padome aicina valdību ļoti rūpīgi izvērtēt un izvairīties no vispārīgiem ekonomikas sildīšanas pasākumiem, kam nav ilgtermiņa pozitīvas ietekmes uz ekonomikas potenciālu. Patēriņa, ražotāju un būvniecības cenu straujš pieaugums, kā arī algu kāpums un arvien lielākas grūtības atrast darbiniekus,

¹ Fiskālās disciplīnas padomes Uzraudzības ziņojums. Pieejams: <https://www.fdp.gov.lv/lv/media/3246/download> , skatīts 11.11.2021

liecina, ka ekonomikā brīvu jaudu nav daudz un vispārīgi ekonomikas sildīšanas pasākumi riskē vēl vairāk veicināt makroekonomisko nesabalansētību.

ANALĪZES IZVĒRSUMS

1. Vispārējā situācijas attīstība

Latvijā ir veiksmīgi beidzies stingrās mājāsēdes periods, kā rezultātā ir ievērojami samazinājies ar Covid-19 inficēto skaits, lai arī Latvijā joprojām ir viens no augstākajiem inficēšanās rādītājiem pasaulē. Covid-19 trešais vilnis, acīmredzot, ietekmēs, gan valsts ekonomisko izaugsmi, gan fiskālo stāvokli šogad, gan, iespējams, arī nākamgad. Inficēšanās līmenis pieaug arī lielākajā daļā Eiropas, tomēr augstais iedzīvotāju vakcinācijas līmenis nodrošina, ka saslimšana visbiežāk ir vieglā formā un valstu veselības aprūpes sistēmas, vismaz pagaidām, nav pārslogotas un, līdz ar to, ekonomikas ierobežojumi, atšķirībā no Latvijas, nav ievērojami. Tas tikai vēlreiz pierāda, ka vispārēja sabiedrības vakcinācija, kuras temps Latvijā ir ievērojami palielinājies pēdējos mēnešus, ir svarīgs priekšnoteikums sabiedrības sociālam līdzsvaram un ekonomiskai izaugsmei.

Eksperti norāda, ka attīstītākajās valstīs Covid-19 epidēmija pēc būtības beigsies šoziem un turpmākajā laikā tā transformēsies endēmijā. Tas nozīmē, ka būs sezonāli Covid-19 vīrusa izplatības uzliesmojumi, bet tie nebūs visaptveroši un ietekmēs mazāku cilvēku skaitu, līdzīgi kā ar gripu. Ja Latvijas vakcinācija nebūs pietiekoši visaptveroša, tas radīs risku, ka Latvijas ekonomika var attīstīties W veidā, saskaņā ar C-19 uzliesmojumiem. Pasaules veselības organizācija uzskata, ka tagad nepieciešams nodrošināt augstu vakcinācijas līmeni arī mazāk attīstītās valstīs, jo pilnībā vīrusa izplatību var apturēt tikai vakcinējot visas pasaules valstis.

EK, savās rudens ekonomiskajās prognozēs², atzīmē, ka ES valstu ekonomikas pēc Covid-19 recesijas atkopjas ātrāk nekā tika prognozēts pavasarī un jau vasaras vidū ES IKP sasniedza pirms krīzes līmeni. Ir palielinājušies faktori, kas ierobežo straujāku ekonomisko izaugsmi, piemēram, piegādes ķēžu pārrāvumi, pieprasījuma negaidītas svārstības, pieaugošās energoresursu cenas. Tomēr arī ar šīm problēmām, turpmākos gadus, tiek prognozēta ievērojama ekonomiskā attīstība – 5% IKP pieaugums 2021. gadā, 4,3% 2022. gadā un 2,5% 2023. gadā. Lai arī darbaspēka dinamika ievērojami uzlabojās š.g. otrajā ceturksnī, darba spēka trūkums, it sevišķi dažās nozarēs, joprojām tiek uzskatīts kā viens no ekonomisko attīstību bremzējošiem faktoriem. Tiek norādīts, ka eirozonas inflācija ir sasniegusi augstāko līmeni pēdējos gadus, pārsvarā bāzes un energoresursu cenu pieauguma efektu dēļ, tomēr tiek prognozēts, ka pēc augstākā inflācijas līmeņa sasniegšanas š.g. pēdējā ceturksnī, tā sāks stabilizāciju nākošā gada otrajā pusē. Tuvākajos gados tiek prognozēta inflācija eirozonā 2,4% 2021. gadā, 2,2% 2022. gadā, un 1,4% 2023. gadā. Savukārt, kopējais ES valstu budžeta deficīts šogad nedaudz samazināsies līdz 6,6%, nākamgad tas tiek prognozēts 3,6% apmērā no IKP, bet gadu vēlāk – 2,3%. Ziņojums prognozē, ka ES valstu parāds šogad sasniegs 92% no IKP (99% eiro zonā), bet tad stabilizēsies nākamgad un samazināsies līdz 89% (97% eiro zonā) 2022. gadā. Ziņojums uzsver, ka visas prognozes ir pakļautas lielai nenoteiktībai, it sevišķi vakcinācijas tempiem un vīrusa izplatībai ES un ārpus tās robežām. Latvijas prognozes ir apkopotas zemāk Tabulā 1.1.

² Pieejamas: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/autumn-2021-economic-forecast_en, skatīts 11/11/2021

1.1. tabula. Rudens 2021 EK ekonomiskās prognozes Latvijai

Indikators	2020	2021	2022	2023
IKP pieaugums (%)	-3,6	4,7	5,0	4,0
Inflācija (%)	0,1	3,1	3,6	0,8
Bezdarbs (%)	8,1	7,3	6,9	6,6
Budžeta deficīts (% no IKP)	-4,5	-9,5	-4,2	-2
Valsts parāds (% no IKP)	43,2	48,2	50,7	49,8
Tekošā bilance (% no IKP)	2,9	1,1	-0,2	-1,1

Avots: Eiropas Komisija (rudens prognozes, 2021)

Lai arī kopumā ir atjaunojusies ekonomiskā izaugsme lielākajā daļā pasaules (3. ceturksnī eirozonā 3,7%, ASV 4,9% (pret iepriekšējā gada attiecīgo periodu)), ekonomistu domas aizvien vairāk fokusējas uz inflācijas pieaugumu un nepieciešamo monetāro politiku tās kontrolēšanai. Eirozonā inflācija oktobrī pieauga līdz 4,1% (pret 10/2020), kas ir augstākais rādītājs pēdējos 13 gados. ASV attiecīgais rādītājs bija vēl augstāks 6,2% (augstākais rādītājs kopš 1990.gada), bet kopumā OECD valstīs septembrī inflācija sasniedza 4,6%. Attīstīto valstu centrālajām bankām agrāk vai vēlāk būs jādomā gan par aktīvu uzpirkšanas programmas izbeigšanu, gan procenta likmju celšanu - ar mērķi ierobežot inflāciju. Tomēr, ar šo politikas instrumentu pielietošanu, ir jārikojas piesardzīgi, lai nesamērīgi nesabremzētu joprojām trauslo ekonomisko izaugsmi un nesatricinātu finanšu tirgus. ASV ir jau paziņojuši par pakāpenisku aktīvu iepirkšanas programmas samazināšanu, dažas ir apsvērušas (Lielbritānija), vai samazinājušas procentu likmes (Brazīlija). ECB prezidente Lagārda ir paziņojusi, ka ECB procentu likmes celšana 2022. gadā "ļoti mazticama". Tomēr ir jāapzinās, ka pasaules finanšu tirgi var būt ļoti svārstīgi un tie seko attīstīto valstu centrālajām bankām – kā tās tiks galā ar sarežģīto uzdevumu – normalizēt valjīgo monetāro politiku, pie ļoti augsti novērtētām korporāciju akcijām, vēsturiski lieliem valstu parādiem, pieaugošo inflāciju un pēc-krīzes trauslo ekonomisko attīstību.

Energoresursu cenu pieaugums ir viens no nozīmīgākajiem iemesliem inflācijas pieaugumam pasaulē. Žurnāls *The Economist*³ norāda uz galvenajiem trīs iemesliem kāpēc šādi strauji energoresursu cenu pieaugumi var atkārtoties nākotnē: i) CO₂ izmešu emitējošo enerģijas ražošanas jaudu samazinājums, kas nav bijis adekvāti aizvietots ar investīcijām videi draudzīgās enerģijas ražošanas jaudās (šobrīd šīs investīcijas tiek novērtētas 50% apmērā no nepieciešamā); ii) ģeopolitika: ja demokrātiskās valstis šobrīd atsakās no videi nedraudzīgās enerģijas ražošanas, tad šīs enerģijas jaudas ir vairāk koncentrējušās valstīs ar ierobežotu uzmanību vides jautājumiem, kas arī var izmantot enerģijas piegādes savu politisko mērķu sasniegšanai; iii) energoresursu tirgus regulējums, kas veicina īstermiņa resursu iepirkumu. Nākotnē Zaļā kursa ieviešanai Latvijā būs ievērojama ietekme uz valsts fiskālo situāciju – savā darbā Fiskālā disciplīnas padome šim aspektam pievērsīs padziļinātu uzmanību.

Glāzgovā noritēja ANO klimata konference COP26, lai vienotos straujākai pārejai uz zaļām tehnoloģijām, ar mērķi samazināt CO₂ izmešu daudzumu un ar to saistīto planētas sasilšanu. Diemžēl, neskatoties uz faktu, ka valstis saprot potenciāli graužošo ietekmi uz ekonomiku un sociālo dzīvi, vides mērķu nesasniegšanas gadījumā, kopumā valstu solījumi

³ *The Economist*, 2021.gada 16. oktobra izdevums

samazināt CO₂ izmešu nebija pietiekoši ambiciozi. Ja visi pašreizējie valstu solījumi šajā jomā tiktu izpildīti, CO₂ izmešu apjoms 2030. gadā palielinātos par 13,7%, lai arī klimata mērķi prasa to daudzumu samazināt par 45% līdz 2030. gadam⁴.

Saeima 2021.gada 15. novembrī sāka skatīt otrajā lasījumā i2022. gada valsts budžeta likumu, kā arī vidēja termiņa budžeta ietvara likumprojektu 2022., 2023. un 2024. gadam. Likumi paredz, ka budžeta deficīts 2022. gadā sasniegtu 4,8% no IKP. Padome kopumā atbalsta valdības fiskālo politiku, kas iemiesota abos augstāk pieminētajos dokumentos. Detalizētāks Padomes viedoklis ir pausts ikgadējā Uzraudzības ziņojumā⁵.

2. Makroekonomiskās vides novērtējums

2.1. Makroekonomiskā attīstība

Saskaņā ar CSP publicēto ātro novērtējumu šī gada trešajā ceturksnī, salīdzinot ar iepriekšējā gada trešo ceturksni, IKP audzis par 4,7% (sezonāli, kalendāri koriģēti dati). IKP pieaugumu pozitīvi ietekmēja ražojošajās nozares (+1,3 %) un pakalpojumu nozares (+6,1 %)⁶. Provizoriski š.g. trijos ceturkšņos IKP ir audzis par 4,9%.

2.1. tabula Dažādu institūciju IKP prognozes Latvijai 2021.2022. gados

IKP/Gads	2020	2021 (P)	2022 (P)	Pēdējais atjauninājums
Finanšu Ministrija		3,7	5	Jūn. 2021 ⁷
Latvijas Banka		5,3	5,1	Okt. 2021 ⁸
Starptautiskais valūtas fonds	-3.6	4,5	5,2	Okt. 2021 ⁹
Eiropas Komisija		4,7	5	Nov. 2021 ¹⁰
Swedbank		4	5	Aug.2021 ¹¹
SEB Banka		4,3	5,2	Aug.2021 ¹²
Vidējais aritmētiskais	-	4,4	5.1	-

Avots: FM, LB, SVF, EK, AS Swedbank, SEB Bank FDP

Salīdzinot dažādu Latvijas un starptautisko prognozētāju aprēķinus par 2021. gada IKP izaugsmi vidējais aritmētiskais novērtējums 4,4%, bet 2022. gadam 5,1%. Šī gada laikā prognozētāji visbiežāk koriģēja prognozes optimistiskā virzienā, taču bija piesardzīgāki par 2022. gadu, šim periodam prognozes nedaudz koriģējot uz leju. Neskatoties uz oktobrī

⁴ Laikraksts *The Guardian*, pieejams: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2021/nov/10/the-guardian-view-on-cop26-draft-outcome-raise-the-bar>, skatīts 12/11/2021

⁵FDP Uzraudzības ziņojums par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022-2024 un 2022. gada budžetu. Pieejams: <https://www.fdp.gov.lv/lv/media/3246/download>, skatīts 10.11.2021

⁶ Trešā ceturkšņa IKP ātrais novērtējums. Pieejams: 3. ceturksnī IKP pēc ātrā novērtējuma palielinājies par 4,8 % - [LV portāls \(lvportals.lv\)](http://lvportals.lv), skatīts: 11.11.2021

⁷ FDP viedoklis par makroekonomiskām prognozēm. Pieejams: [FDP Viedoklis par Finanšu Ministrijas makroekonomikas prognozēm: download \(fdp.gov.lv\)](#), skatīts: 11.11.2021

⁸ Latvijas Bankas makroekonomiskās prognozes. Pieejams: [Monētārā politika - Prognozes \(bank.lv\)](#), skatīts: 11.11.2021

⁹ SVF pasaules ekonomikas apskats. Pieejams: [World Economic Outlook, October 2021 \(imf.org\)](#), skatīts: 11.11.2021

¹⁰EK makroekonomikas rudens prognozes Pieejams: [Economic forecast for Latvia | European Commission \(europa.eu\)](#), skatīts: 11.11.2021

¹¹Swedbank ekonomikas apskats. Pieejams: [Swedbank Economic Outlook seo aug 2021 eng final.pdf \(swedbank-research.com\)](#), skatīts: 21.09.2021

¹²SEB bank ekonomikas apskats. Pieejams: [SEB Nordic Outlook: Latvijā atveseļošanās veicina eksports un patēriņa izaugsmi | SEB](#), skatīts: 11.11.2021

izsludināto ārkārtas situāciju un mājsēdi, FM izstrādātā IKP prognoze 2021. gadam (3,7%) gadam visdrīzāk tiks sasniegta.

2.2. Konjunktūras rādītāji

Ekonomikas konfidences rādītāji pa nozarēm oktobrī liecināja, ka noskaņojums visās nozarēs, izņemot rūpniecību, ir nelabvēlīgs. Tomēr arī rūpniecībā tas bija diezgan zems un nemainīgs kopš septembra.

Rūpniecībā konfidences rādītājs oktobrī bija 0,3%, salīdzinot ar septembri, palicis bez izmaiņām. Galvenie darbību ierobežojošie faktori rūpniecībā bija darbaspēka trūkums, kā arī pieprasījuma pasliktināšanās.

Būvniecībā konfidences rādītājs -10,3%, salīdzinājumā ar septembri, pasliktinājies par 0,1 procentpunktu. Oktobrī būvniecības nozarē, kā biežākos ierobežojošos faktorus pieminēja darbaspēka trūkumu un finansiālās grūtības, kas var būt saistītas ar nemitīgu cenu kāpumu būvmateriālu tirgū.

Mazumtirdzniecībā konfidences rādītājs oktobrī bija -2%, salīdzinot ar septembri, pasliktinājums 5,7 procentpunktiem.

Pakalpojumos konfidences rādītājs oktobrī -1,8% un, salīdzinot ar septembri, samazinājās par 1,8 procentpunktiem. Oktobrī kā svarīgākie ierobežojošie faktori nozarē pieminēti finansiālās grūtības un citi faktori.

Patērētāju konfidences rādītājs -7,4%, salīdzinot ar septembri, tas uzlabojās par 11 procentpunktiem, tomēr joprojām vērtējams kā negatīvs.

2.3. Ārējā tirdzniecība

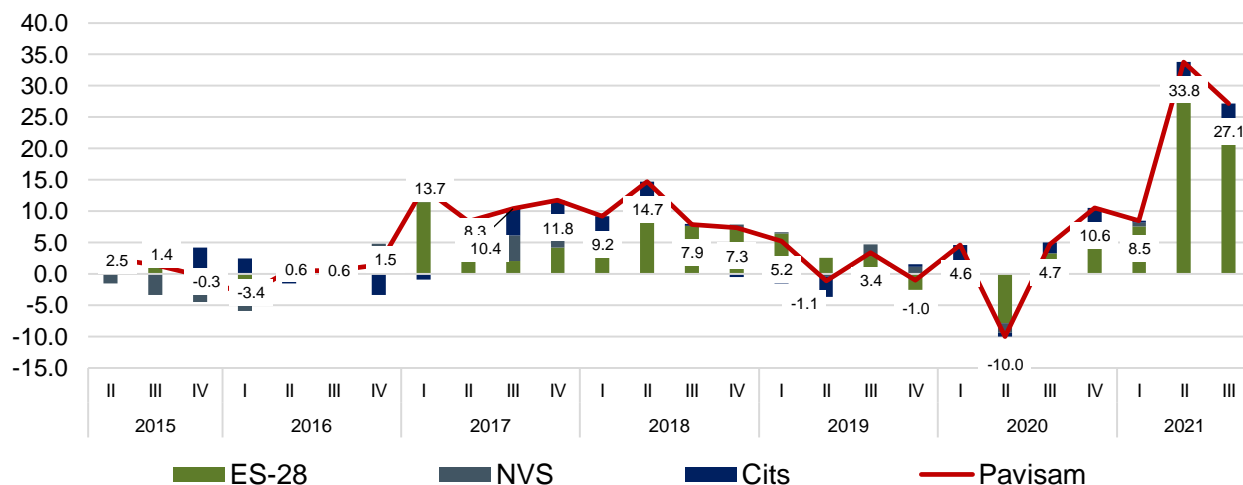
Šī gada trešajā ceturksnī Latvijas eksporta vērtība sasniedza 4,39 miljardus eiro. Pieaugums, salīdzinot ar 2020. gada atbilstošo periodu, sasniedza 27%. No šī kopapjoma par 24,2% pieauga eksporta vērtība uz ES valstīm, par 0,2% uz NVS valstīm, savukārt uz citām valstīm eksporta vērtība pieauga par 2,8%.

Jaunākie CSP provizorisksie dati par 2021. gada septembri liecina, ka septembrī Latvija eksportēja preces 1,61 miljarda eiro apmērā.

Latvijas ārējās tirdzniecības apgrozījums septembrī veidoja 3,42 miljardus eiro, kas faktiskajās cenās bija par 24,3% vairāk nekā pirms gada, tai skaitā, preču eksporta vērtība pieauga par 24,1 %, bet importa vērtība par 24,4%¹³.

¹³ Pieejams: [Septembrī Latvijas ārējās tirdzniecības apgrozījums par 24,3 % lielāks nekā pirms gada | Oficiālās statistikas portāls](#), skatīts: 13.11.2021

2.1. attēls Ieguldījums Latvijas eksporta izaugsmē pa reģioniem % (cet. pret iep. g. cet.)

Avots: CSP [ATD100c]

Svarīgākās izmaiņas eksporta struktūrā šī gada septembrī, salīdzinot ar iepriekšējā gada septembri, ir šādas:

- Koksnes un tās izstrādājumu eksports pieauga par 84,3%;
- Parasto metālu un to izstrādājumu eksports pieauga par 54%;
- Ķīmiskās rūpniecības un tās saistīto nozaru ražojumu eksports pieauga par 37,8%;
- Augu valsts produktu eksports saruka par 6,3%.

Septembrī svarīgākie eksporta partneri bija Lietuva (18,1% no eksporta kopapjoma), Igaunija (9,6%), Apvienotā Karaliste (8,3%) un Vācija (6,9%). Nozīmīgākie importa partneri – Lietuva (17,4% no importa kopapjoma), Igaunija (10,5%), Polija (9,6%) un Vācija (9,3%). Salīdzinājumā ar 2020. gada septembri ārējās tirdzniecības bilance nedaudz pasliktinājās, eksportam kopējā ārējās tirdzniecības apjomā samazinoties no 47,3% līdz 47,2%.

2.4. Nodarbinātība

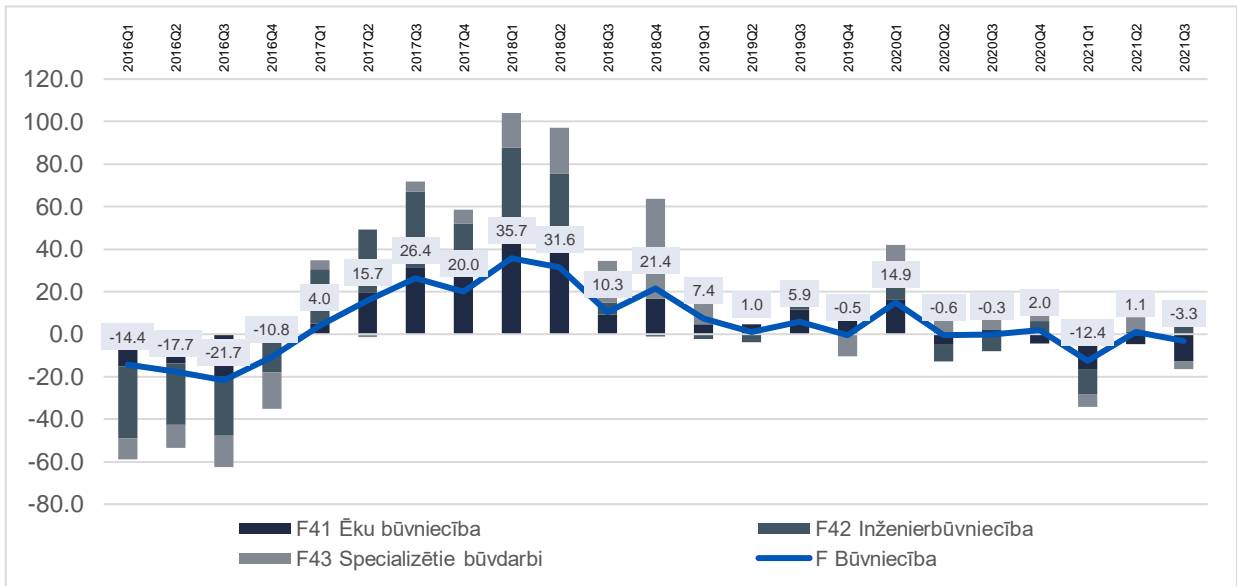
Saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras apkopotiem datiem, oktobrī reģistrētais bezdarbs nav mainījies kopš septembra un saglabājās 6% līmenī. Kopumā valstī uz 31. oktobri bija reģistrēti 54 tūkstoši bezdarbnieku. Bezdarba līmenis Latvijas reģionos ir ļoti nevienmērīgs. Rīgas reģionā un Rīgas pilsētā bezdarba līmenis bija 4,2% un 4,1%, attiecīgi. Latgales reģionā bezdarbs sasniedza 13,9%, salīdzinot ar septembri, tas saruka par 0,2 procentpunktiem. Kurzemes reģionā bezdarba līmenis bija 6%, Vidzemes reģionā 6,1%, bet Zemgalē 5,4. Saskaņā ar CSP sezonāli izlīdzinātajiem datiem, bezdarba līmenis septembrī bija 6,8%, pie tam tas bija augstāks vīriešu vidū (8%), kamēr sievietes bezdarba līmenis bija 5,5%.

2.5. Produkcijas apjoms būvniecībā

Š.g. trešajā ceturksnī būvniecības produkcijas apjoms, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, samazinājās par 3,3%. Lielākais samazinājums (12,8%) fiksēts ēku

būvniecībā, kā arī specializētajos būvdarbos (3,5%), savukārt produkcijas apjoma pieaugums par 4,4% novērots inženierbūvniecībā. Izsniegto būvatļauju skaits trešajā ceturksnī ir krities skaita ziņā, bet ievērojami pieaudzis, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, apbūvei apstiprināto platību ziņā (138%).

2.2. attēls Būvniecības produkcijas apjoma izmaiņas % (cet. pret iep. g. cet.)

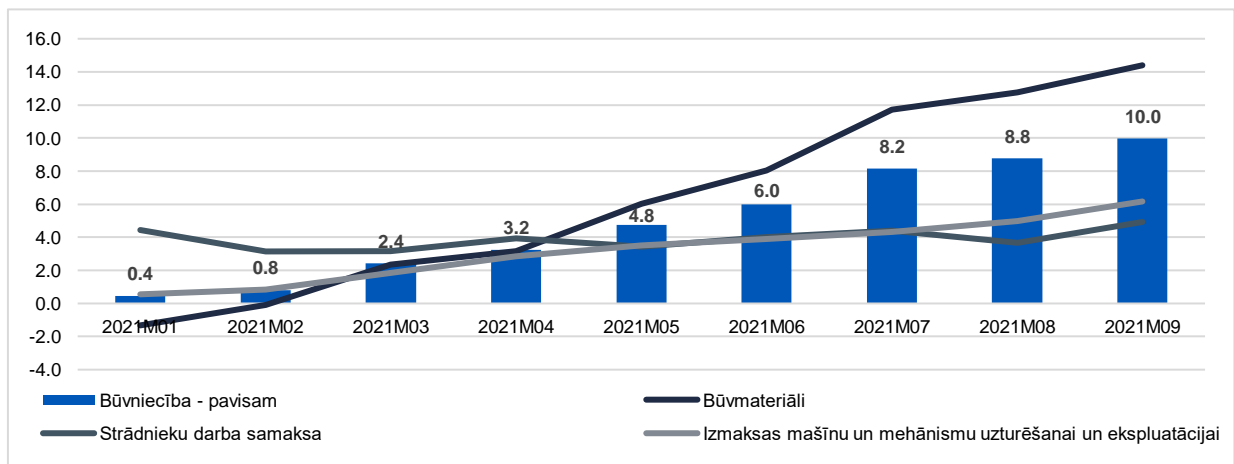

Avots CSP [BUP010c]

Būvatļaujas ar lielāko apbūves platību ir izsniegtas izklaides pasākumu, izglītības vai veselības aprūpes iestāžu ēku būvniecībai, rūpnieciskās ražošanas ēku un noliktavu būvniecībai un viena dzīvokļa māju būvniecībai.

Atkopjoties valsts un pasaules ekonomikai, ievērojami pieauga cenas dažādiem izejmateriāliem, kas atspoguļojās arī būvniecības izmaksu pieaugumā. Šī gada septembrī, salīdzinot ar iepriekšējā gada septembri, būvniecības izmaksas pieauga par 10%. Lielākā ietekme būvniecības izmaksu pieaugumā bija tieši būvmateriālu cenām, kas jau maijā

2.3. attēls Būvniecības izmaksu izmaiņas (% y-0-y), pa resursu veidiem

Avots: CSP [RCB010m]

apsteidza pārējās izmaksu kategorijas. Septembrī, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo mēnesi, būvmateriālu cenas pieauga par 14,4%, izmaksas mašīnu un mehānismu uzturēšanai un ekspluatācijai pieauga par 6,2%, bet strādnieku darba samaksa pieauga par 5%.

Salīdzinot būvniecības izmaksu izmaiņas pa mēnešiem, septembrī, salīdzinot ar augustu, tās pieauga par 0,7%. Mašīnu un mehānismu uzturēšanas un ekspluatācijas izmaksas pieauga par 1%, strādnieku darba samaksa pieauga par 0,7%, savukārt būvmateriālu cenu kāpums bija 0,6 %.

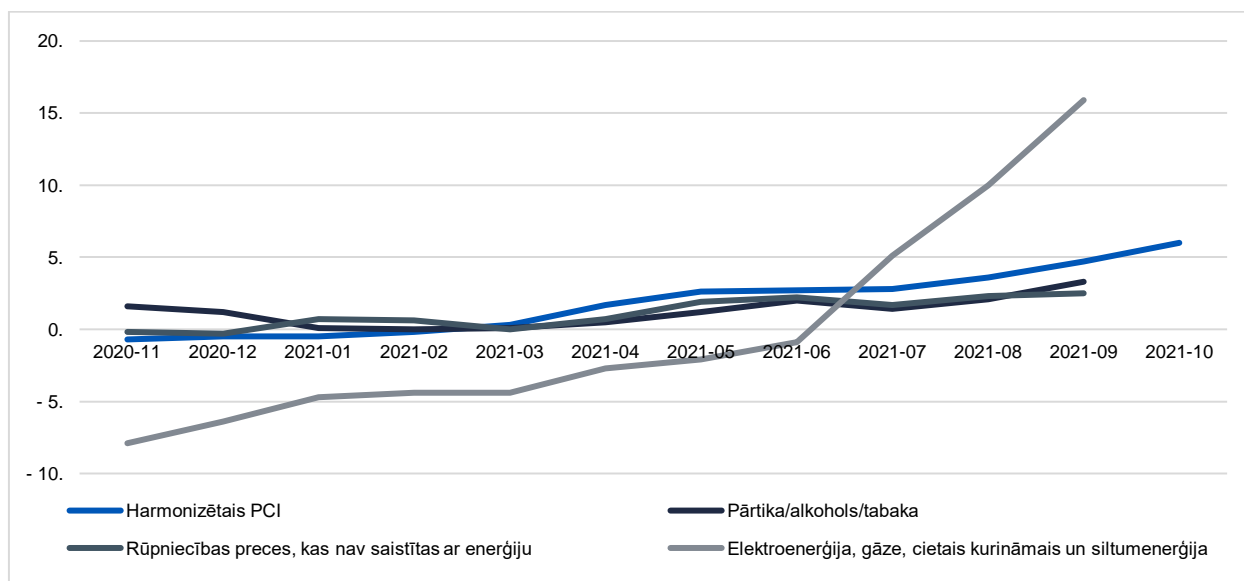
CSP padziļinātā izpētē konstatēts, ka septembrī būvniecības izmaksu vidējo līmeni visvairāk ietekmēja cenu pieaugums smiltīm, kā arī mašīnu un mehānismu uzturēšanas un ekspluatācijas izmaksu kāpums ekskavatoriem¹⁴.

2.6. Inflācija

Saskaņā ar Eurostat datiem, oktobrī gada inflācija Eirozonā ir sasniegusi 4,1%. Austākais patēriņa cenu līmenis oktobrī novērots tieši Baltijas valstīs: Lietuvā 8,2%, Igaunijā 7,4%, bet Latvijā 6%. Latvijai šāds inflācijas līmenis nav novērots kopš ekonomikas pārkaršanas pirms globālās finanšu krīzes.

Gan Eiropā, gan Latvijā par būtiskāko faktoru inflācijas pieaugumā izvirzījušās enerģijas cenas (degviela, gāze, elektroenerģija), kas turpina kāpt gan sezonālu, gan politisku norišu ietekmē. Nenovēršami tās turpinās sadārdzināt gan pārtikas, gan ražošanas gan mājokļu uzturēšanas izmaksas. Pēc Eurostat datiem par oktobri, enerģijas cena Latvijā, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo mēnesi, kopumā ir augusi par 16%.

2.4. attēls Gada inflācija Latvijā pa būtiskākajām komponentēm

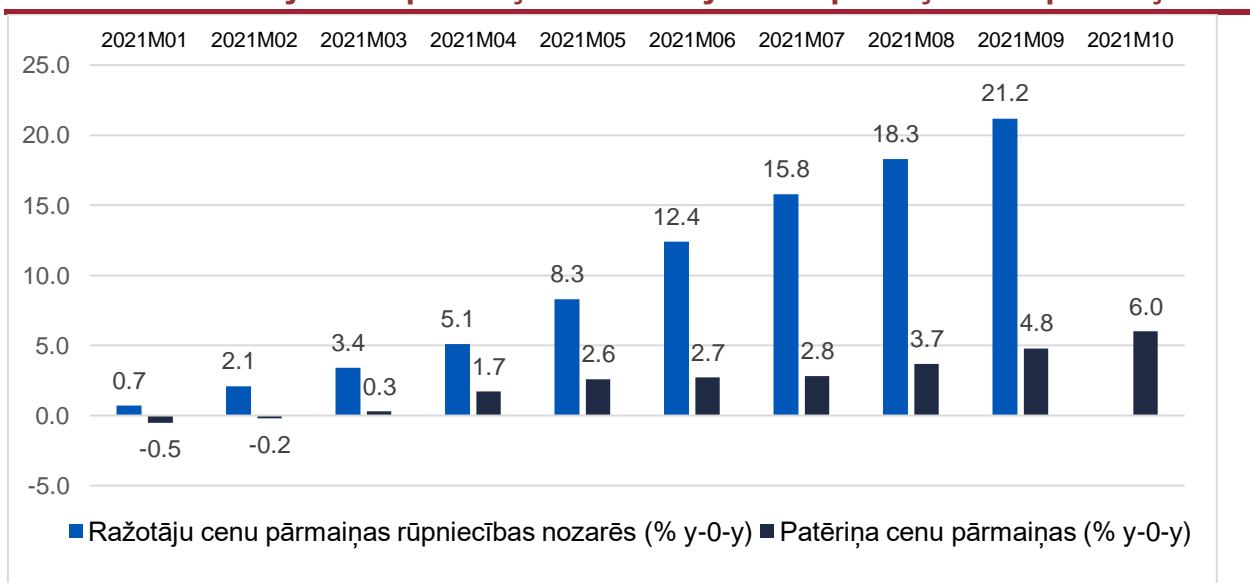
Avots: Eurostat [PRC_HICP_MANR]

¹⁴ Pieejams: [Septembrī būvniecības izmaksu līmenis palielinājās par 0,7 %](#) | Oficiālās statistikas portāls, skatīts: 13.11.2021

Pēc CSP datiem, oktobrī salīdzinot ar 2020. gada oktobri, patēriņa cenas pieauga par 6%. Savukārt salīdzinot oktobra datus ar septembri, vidējais patēriņa cenu līmenis palielinājās par 1,1%. Cenas pieauga visās patēriņa grupās, īpaši strauji ar transportu saistītām precēm un pakalpojumiem, ar mājokli saistām precēm un pakalpojumiem, pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem, veselības aprūpei, alkoholiskajiem dzērieniem un tabakas izstrādājumiem, kā arī mājokļa iekārtai. Saskaņā ar CSP izpēti, ar mājokli saistītām precēm un pakalpojumiem, vidējais cenu līmenis palielinājās par 11,8%, ko galvenokārt noteica cenu kāpums siltumenerģijai (17,8%), elektroenerģijai (18,1%) un dabasgāzei (51,3%). Ar transportu saistītām precēm un pakalpojumiem, cenas gada laikā palielinājās par 15,6%, ko noteica degvielas cenu pieaugums par 33,4%. Pārtikas un bezalkoholisko dzērienu grupā cenas gada laikā palielinājās par 4,4%.

Pēc NordPool biržas datiem, Latvijai elektroenerģijas cena septembrī, salīdzinot ar augustu, kāpa par 41%, no 87,23 eiro par MWh līdz 123,5 eiro par MWh. Oktobrī, salīdzinot ar septembri, cena kritās par 13%, tomēr tā joprojām bija augsta (106,4 eiro par MWh). Dabas gāzes un tam sekojošais elektroenerģijas cenu kāpums turpina izpausties gan ražošanas izmaksās, gan patēriņa cenās.

2.5. attēls Ražotāju cenu pārmaiņas salīdzinājumā ar patēriņa cenu pārmaiņām

Avots: CSP [PCI020m6; RCI020m2]

Salīdzinot CSP datus par ražotāju cenu dinamiku un patēriņa cenu dinamiku, redzam, ka ražotāju cenas oktobrī kāpušas par 21%, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo mēnesi. Izmaksu kāpums neizbēgami negatīvi ietekmēs energoietilpīgu pakalpojumu sniedzēju un ražotāju konkurētspēju. No otras puses cenu kāpums elektroenerģijai un dabasgāzei negatīvi ietekmēs majsaimniecību patēriņu, kā arī atstās iespaidu uz pašvaldību budžetiem, it īpaši pašvaldībās ar augstu dabas gāzes izmantošanas īpatsvaru ēku apkurē.

2.7. Valsts parāda attīstība

Saskaņā ar CSP publicētiem datiem š.g. otrajā ceturksnī vispārējās valdības parāds sasniedza 13,295 mljrd. eiro, jeb 42,4% pret 2021. gadā prognozēto IKP. Operatīvie valsts

kases dati par centrālās valdības parādu liecina, ka septembrī tas sasniedza jau 14,218 mljrd. eiro, jeb 45,3% pret prognozēto IKP.

Salīdzinājumā ar 2020. gada februāri, pirms Covid-19 krīzes sākuma, valsts parāda apmērs bija 10,3 miljardi eiro, tātad, līdz š.g. septembrim tas ir pieaudzis par 3,9 miljardiem eiro. Tomēr, ņemot vērā augsto Covid-19 saslimstības līmeni un oktobra/novembra majsēdes kompensēšanas pasākumus, paredzams, ka parāda līmenis kāps par apmēram 400 miljoniem eiro. Nevar izslēgt arī atkārtotas majsēdes ieviešanu nākošā gada pirmajā ceturksnī, kas arī var negatīvi ietekmēt prognozēto parāda mērķu sasniegšanu.

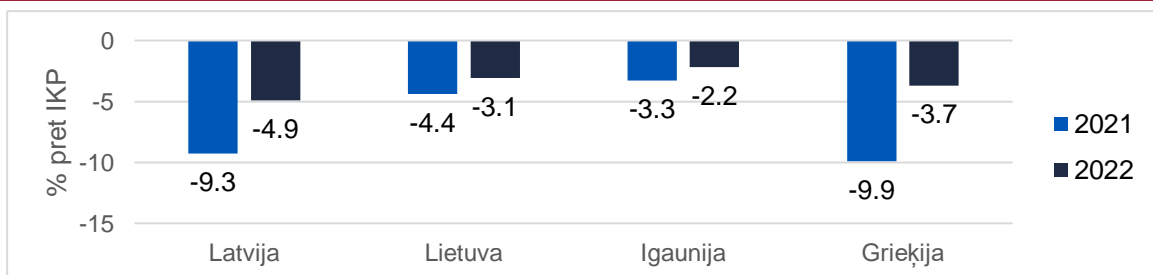
Veidojot vidēja termiņa budžetu (2022./24.g.) tika prognozēts, ka 2021. gadā parāda līmenis sasniegs 49% pret IKP, 2022. gadā kāps līdz 52%, savukārt 2023./24. gadā to plānots samazināt līdz 49% IKP.

Lai gan Latvijas parāda līmenis, salīdzinot ar citām ES valstīm tiek vērtēts kā zems, salīdzinājumam varētu pieminēt Igaunijas parāda mērķi, kas 2021. gadā plānots 17,7% pret IKP, bet 2022. un 19,7%, neskatoties uz to, ka arī Igaunijā Covid-19 izplatība bija augsta. Pašlaik jautājumi par augsto parāda līmeni un pieaugošo inflāciju visā ES ir valdību un centrālo banku vadītāju dienas kārtībā. Notiek konsultācijas par parādu samazināšanas stratēģiju, vienlaikus neslāpējot investīciju apjomu, kas ir vitāli nepieciešamas, ieviešot ekonomikas zaļināšanas un digitalizācijas pasākumus. Tajā pat laikā, saglabājoties augstam inflācijas līmenim, aizvien reālāk iezīmējas procentu likmju celšanas risks. Latvijas gadījumā, parāda līmenis ir ievērojami zemāks par citām ES valstīm, tomēr šo priekšrocību ir jāizmanto atbildīgi, finansējot uz attīstību vērstas investīcijas un neatliekamus ar Covid-19 ietekmi saistītus pasākumus, izvairoties no *kārtējo izmaksu* finansēšanas uz parāda rēķina.

2.8. Budžeta deficīta attīstība

Saskaņā ar Eurostat datiem, 2021. gada 2. ceturksnī vispārējās valdības budžeta deficīta apmērs eiro zonā bija 6,9% pret IKP, bet ES kopumā 6,3% (sezonāli izlīdzināti dati)¹⁵. Latvijā šajā periodā deficīts sasniedza 7% pret IKP, bet prognozētais deficīta līmenis šim gadam bija 9,3%, kas ir ceturtais augstākais eiro zonā. Salīdzinot Latvijas un Baltijas kaimiņvalstu plānotos deficītus 2021. gadam, redzams, ka Latvija divas līdz trīs reizes to pārsniedz, pietuvojoties Eiropas dienvidu valstu rādītājiem, piemēram, Grieķijai (9.9%).

2.6. attēls Vispārējās valdības budžeta deficīta prognožu salīdzinājums pa valstīm

Avots: Eiropas Komisija Draft budgetary plans 2022^{16, 17, 18, 19}

¹⁵Eurostat pārskars par ES valstu VVB deficītu, 2. cet., 2021. Pieejams: [5adc2494-bacd-999e-19b9-adcda427cdc5 \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1), skatīts 13.11.2021

¹⁶DBP Grieķija, 2022. Pieejams: [Draft Budgetary Plan \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1), skatīts 13.11.2021

¹⁷DBP Lietuva, 2022. Pieejams: [2022 m. Lietuvos biudžeto projekta \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1), skatīts 13.11.2021

¹⁸DBP Igaunija, 2022. Pieejams: [2022 Draft Budgetary Plan of Estonia \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1), skatīts 13.11.2021

¹⁹DBP Latvija, Pieejams: [DRAFT BUDGETARY PLAN OF THE REPUBLIC OF LATVIA 2022 \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1), skatīts 13.11.2021

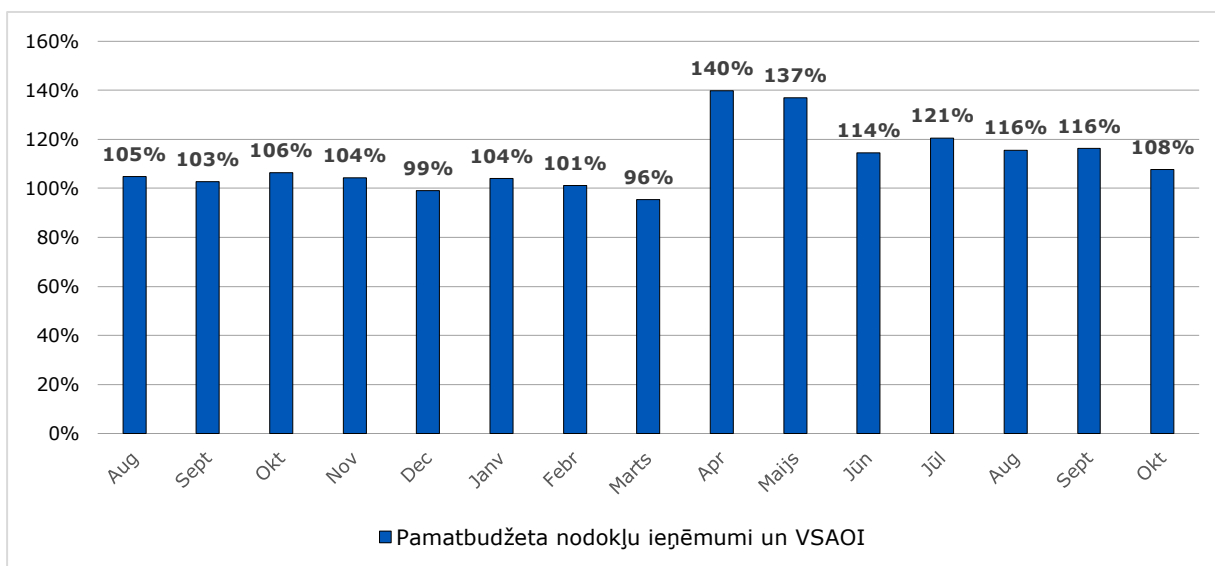
Tomēr 2022. gadā pat Grieķija plāno piesardzīgāku deficīta līmeni (3,7%), kamēr Latvija plāno deficītu (4,9%), pārsniedzot arī Lietuvas (3,1%) un Igaunijas (2,2%) plānus.

Formāli dotajā brīdī nav spēkā daļa Fiskālās disciplīnas likumu pantu, kas ierobežotu valdības tēriņus, jo spēkā ir ES SIP izņēmuma klauzula. Pašlaik fiskālo drošību balsta parāda nosacījums (līdz 60% pret IKP) un Eiropas komisijas sniegtās rekomendācijas dalībvalstīm sakarā ar Stabilitātes programmas novērtējumu. Tajās cita starpā ir vairākkārt norādīts, ka deficīta kāpināšana nav pieļaujama apstākļos, kad ekonomikas attīstība atgriezusies pie 2019. gada nogales rādītājiem.

3. Budžetu bilances un nodokļu ieņēmumi

Nodokļu iekasēšana septembrī un oktobrī uzlabojās, tomēr oktobrī iekasēto nodokļu pieaugums palēninājās. Ja septembrī ekonomika vēl darbojās bez sevišķiem ierobežojumiem, pēc jaunu ierobežojumu ieviešanas, oktobra vidū ekonomikas aktivitāte samazinājās, kam arī bija ietekme uz budžeta ieņēmumiem. Sakarā ar to, ka rudenī tika novērots jauns Covid-19 gadījumu kāpums un saslimstības rādītājs novembrī nav nokritis līdz vasaras līmenim, ir sagaidāms, ka daži ekonomiskie ierobežojumi pastāvēs arī turpmāk. Tālākā nenoteiktība ar Covid-19 situāciju ietekmēs nodokļu iekasēšanas rezultātus arī nākamajos periodos. Nodokļu iekasēšanas dinamika ir parādīta attēlā 3.1.

3.1. attēls. Valsts pamatbudžeta nodokļu un VSAOI ieņēmumu kopējā dinamika pēdējos 15 mēnešos pret iepriekšējā gada attiecīgo periodu (%)

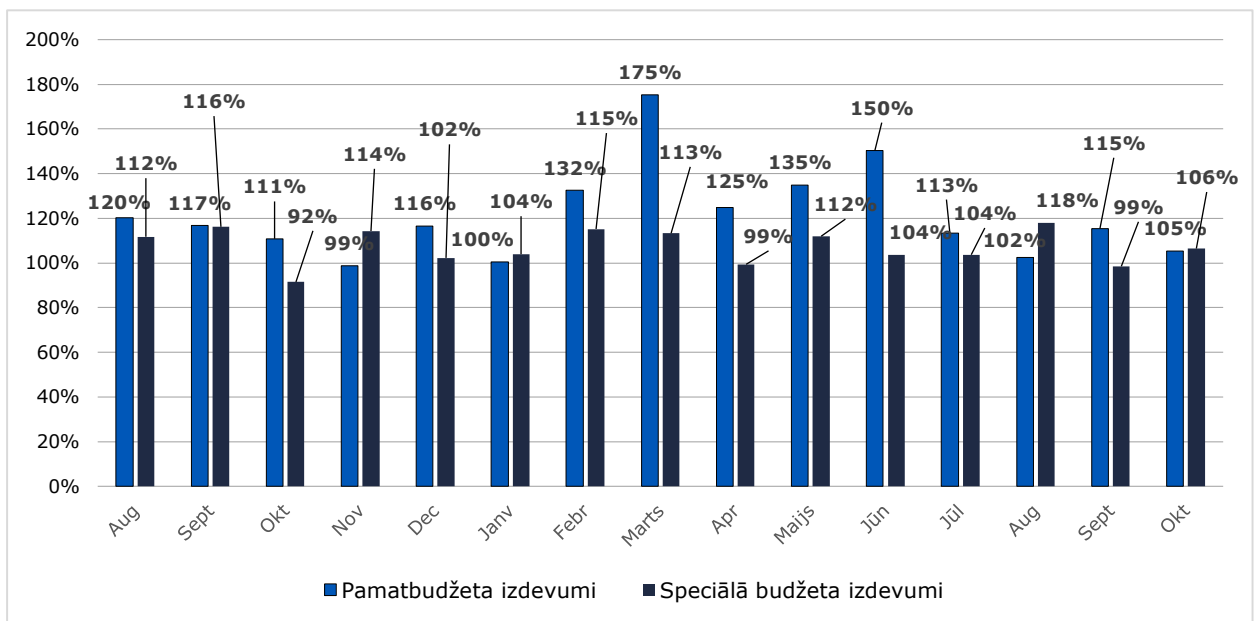
Avots: Valsts kases operatīvie dati

Š.g. oktobrī, salīdzinot ar 2020. gada attiecīgo mēnesi, iekasētais nodokļu daudzums pieauga par 8%. Kopumā, kopš 2021. gada aprīļa, ir vērojama strauja ekonomiskā izaugsme un nodokļu iekasēšanas rezultātu uzlabojums. Lai arī pašlaik ekonomika atrodas jaunā Covid-19 viļņa vidū, situācija ar nodokļiem ir optimistiskāka nekā iepriekšējā gadā. Aktuāls ir jautājums par nākamā mēnešu rezultātiem, jo iepriekšējā gadā, tuvojoties ziemei,

saslimstības līmenis sāka pieaugt, kas ietekmēja arī nodokļu iekasēšanas rezultātus pēc ierobežojumu ieviešanas.

Ir jāatzīmē arī to, ka VID, no š.g. 1.janvāra, ir pārgājis uz vienoto nodokļu kontu, tāpēc daļa no janvāra-oktobra ieņēmumiem joprojām nav sadalīta pa nodokļu veidiem. Rezultātā Padome arī nevar precīzi izanalizēt iekasēto nodokļu dinamiku pa veidiem.

3.2. attēls. Valsts pamatbudžeta un speciālā budžeta izdevumu dinamika pēdējos 15 mēnešos pret iepriekšējā gada attiecīgo periodu (%)

Avots: Valsts kases operatīvie dati

Valsts budžeta izdevumu dinamika pēdējā laikā ir salīdzinoši stabila. Attēlā 3.2 var redzēt, ka pamatbudžeta izdevumi septembrī un oktobrī pieauga par 15% un 5% attiecīgi, salīdzinot pret iepriekšējā gada attiecīgajiem mēnešiem. Tajā pašā laikā speciālā budžeta izdevumi pat samazinājās par 1% septembrī un pieauga par 6% oktobrī, salīdzinot pret 2020. gada septembri un oktobri. Pēc Valsts kases operatīvajiem datiem, no 1. līdz 10. novembrim, pamatbudžeta izdevumi, salīdzinājumā pret 2020. gada attiecīgo periodu, pieauga par 17,6%. Speciālā budžeta izdevumu pieaugums attiecīgajā periodā bija 7,9%. Salīdzinot 2020. un 2021. gada konsolidētās budžeta bilances par šo periodu, 2021. gada deficīts samazinājās par 40,6 miljoniem eiro.

4. Tautsaimniecības atbalsta pasākumu analīze no fiskālā viedokļa

Kopš rudens sākuma Covid-19 jauno gadījumu skaits palielinājās, tāpēc 15. oktobrī valdība ieviesa jaunus ierobežojumus, kas sevišķi ietekmēja ekonomisko aktivitāti. Lai atbalstītu no ierobežojumiem cietušos uzņēmumus, kā arī vismazāk aizsargāto iedzīvotāju grupas, valdība pieņēma lēmumu par jauniem atbalsta mehānismiem.

Ievērojamu atbalstu iegūst uzņēmēji, kuriem kopumā tiks izsniegti 240 miljoni eiro grantu formā²⁰. Atbalsts ir pieejams visa veida uzņēmumiem un būs spēkā no 1. oktobra līdz 30. novembrim. Lai saņemtu atbalstu, uzņēmuma apgrozījumam jāsamazinās par 20%

²⁰ Informācija par atbalsta uzņēmumiem. Pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/0c9b8061-896c-4991-a301-b5b02af240dc>, skatīts 11.11.2021

atbalsta perioda mēnesī salīdzinājumā pret vidējo apgrozījumu 2021. gada jūlijā-septembrī, vai par 30%, salīdzinot ar 2019. gada attiecīgo mēnesi. Atbalsta apjoms ir 30% no uzņēmuma bruto algas, tā maksimālā summa ir 100 000 eiro mēnesī²¹. Darbiniekiem, kas ir cietuši no ierobežojumiem, valdība, kā iepriekš, izsniegs pabalstus, kuru summa šī viļņa ietvaros provizoriski būs 64 miljoni eiro²². Pabalsta apjoms ir 50% no bruto darba algas, nepārsniedzot 700 eiro mēnesī. Iedzīvotāju grupas, kas var pieteikties pabalstam ir darba devēji, pašnodarbinātie vai patentmaksātāji. Lai saņemtu atbalstu, jābūt 20% ieņēmumu kritumam salīdzinājumā pret vidējiem ieņēmumiem par 2021. gada jūliju-septembri vai 30% ieņēmumu kritumam salīdzinot pret attiecīgo mēnesi 2019. gadā. Atbalstam var pieteikties no 1. oktobra līdz 30. novembrim.

Izdevumi, kas ir saistīti ar uzņēmumu grantiem un dīkstāves pabalstiem, tiek sadalīti starp 2021. un 2022. gadu. Grantu programmai no valsts budžeta tiks izmaksāti 120 miljoni 2021. gadā un vēl 120 miljoni eiro 2022. gadā, bet no dīkstāves pabalstiem 20 miljoni eiro tiks samaksāti 2021. gadā un 44 miljoni 2022. gadā.

Cilvēki, kas ir sasnieguši 60 gadu vecumu un ir vakcinējušies, saņems pabalstus kuru kopējais apjoms tiek novērtēts 18,5 miljoniem eiro²³. Atbalstu 20 eiro apmērā noteiktajām personām maksās katru mēnesi, sākot ar 2021. gada novembri līdz 2022. gada martam²⁴. Notiek arī runas par IIN avansa maksājumu nepiemērošanu saimnieciskās darbības veicējiem 2022. gadā²⁵

²¹ Apgrozāmo līdzekļu grantu programma. Pieejams; <https://www.em.gov.lv/lv/apgrozamo-lidzeklu-granta-programma>, skatīts 11.11.2021

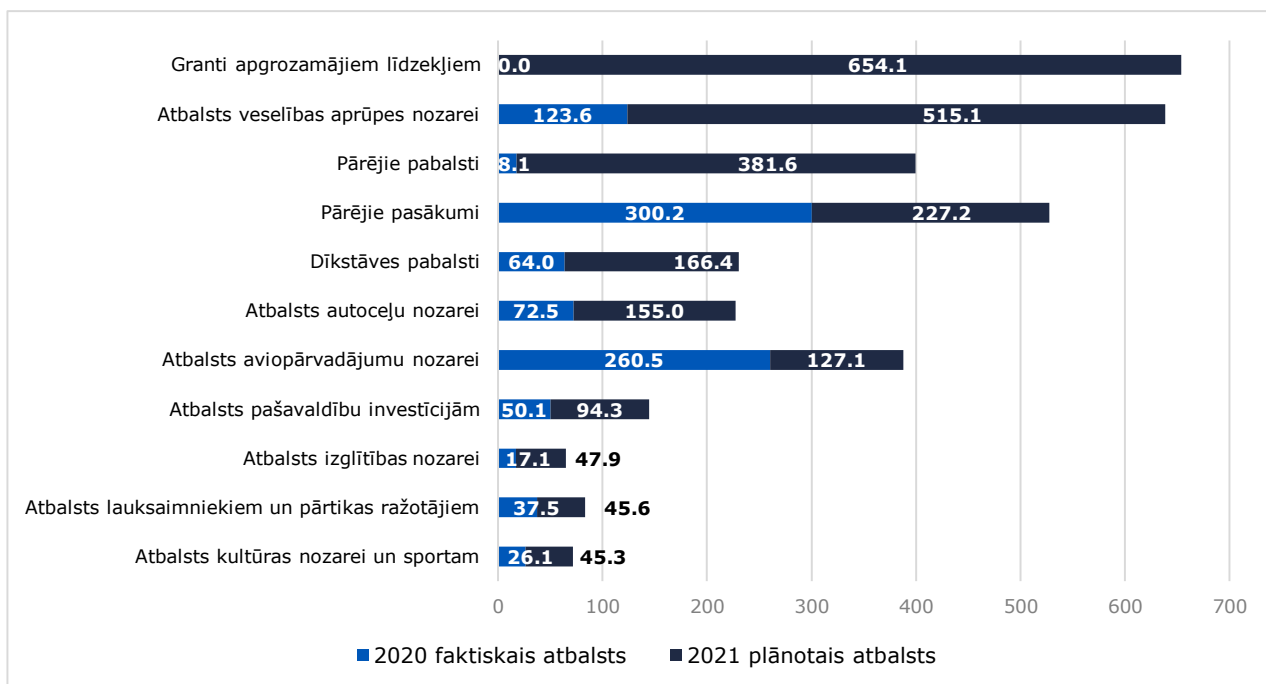
²² Informācija par dīkstāves pabalstiem. Pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/9cf3c111-c2b5-413a-bc88-d577bc4dd60c>, skatīts 11.11.2021

²³ Informācija par atbalstu vecākās paaudzes cilvēkiem (MK). Pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/structuralizer/data/nodes/29c8fda4-1638-42a9-9bb3-f79affa10035/preview>, skatīts 11.11.2021

²⁴ Informācija par atbalstu vecākās paaudzes cilvēkiem (VSAA). Pieejams: <https://www.vsaa.gov.lv/lv/jaunums/informacija-par-20-eiro-izmaksu-vakcinetajam-personam-kuras-sasniegusas-60-gadu-vecumu>, skatīts 11.11.2021

²⁵ Par IIN avansa maksājumiem. Pieejams: <https://www.vid.gov.lv/lv/vadibas-grupa-apstiprina-iin-avansa-maksajumu-nepiemerosanu-saimnieciskas-darbibas-veicjiem-ari>, skatīts 11.11.2021

4.1. attēls. Atbalsta pasākumi, kas ietekmē budžetu 2020. un 2021. gadā (milj. eiro)

Avots: Finanšu ministrijas dati un FDP aprēķini

Pēc apkopotās informācijas, FDP ir sagrupējusi lielākos atbalsta pasākumus, kas ietekmē valdības budžetu. Plānotie atbalsta pasākumi 2021. gadam ir konceptuāli apstiprināti valdībā. Kā var redzēt no attēla 4.1., atšķirībā no 2020. gada, šogad lielākā atbalsta pasākumu daļa attiecas uz grantiem apgrozamajiem līdzekļiem (654.1 milj. eiro). Ievērojamu finansējumu saņēma arī iedzīvotāji dažādu pabalstu formā (381 milj. eiro + 166 milj. eiro), kā arī veselības aprūpes nozare (515 milj. eiro). Ir jāatzīmē, ka šeit ir minēti tikai tie pabalsti, kas tieši ietekmē VVBB – kopējais sniegtais atbalsts tautsaimniecībai ir vēl lielāks.

Tabulā 4.1 ir pieejama informācija par tiem tiešiem atbalsta pasākumiem, kas uz šo brīdi jau ir izmaksāti, kā arī sīkāka informācija par dažādām atbalsta grupām. Var redzēt, ka valdība pakāpeniski turpina izmaksāt plānoto atbalstu summas.

4.1. tabula. Atbalsta pasākumi ar prognozēto vai faktisko ietekmi uz budžetu 2020. un 2021. gadā (milj. eiro)

Pasākuma veids	2020 faktiskais atbalsts	2021 plānotais atbalsts	2021 faktiskais atbalsts
Atbalsts iedzīvotājiem un darbaspēkam	131,7	564,9	512,3
Dīkstāves (arī palīdzības) pabalsts	64,0	159,8	139,7
Dažāda veida pabalsti - bezdarbnieka, ģimenēm, bērniem u. tml.	18,1	364,0	344,4
Cilvēk kapitāls un demogrāfija, darbinieku pārkvalifikācija	0,0	15,2	0,0
Subsidētās darba vietas tūrisma nozarei un eksportētājiem, subsidētā nodarbinātība	49,6	25,9	28,2
Atbalsts uzņēmējiem	277,9	863,3	537,1
Atbalsts saistībā ar nodokļu maksājumu termiņiem	136,2	28,7	18,0
ALTUM aizdevumi apgrozamajiem līdzekļiem	13,1	5,0	1,3

ALTUM garantijas un ieguldījumi	18,4	7,4	2,9
Granti apgrozāmiem līdzekļiem	0,0	621,6	489,3
Atbalsts autoceļu nozarei	72,5	155,0	25,3
Atbalsts lauksaimniecības un pārtikas ražošanas nozares uzņēmumiem	37,5	45,6	0,3
Atbalsts valsts un AS sektoram	560,2	982,6	414,3
Atbalsts aviopārvadājumu nozarei	260,5	127,1	36,2
Atbalsts sabiedriskā transporta jomai	75,4	34,8	11,5
Atbalsts veselības aprūpes nozarei	123,6	513,3	238,7
Atbalsts kultūras nozarei un sportam	26,1	43,2	18,8
Atbalsts pašvaldību investīcijām	50,1	106,4	42,1
Atbalsts izglītības nozarei	17,1	47,7	23,1
Pārējie, ieskaitot privātos un sabiedriskos medijus	7,4	110,0	43,9
Kopā	969,8	2410,8	1463,7
No IKP (2020. g. 29334 milj. eiro, 2021. g. 31364 milj. eiro)	3,31%	7,69%	4,67%

Avots: Finanšu ministrijas dati un FDP aprēķini

Lai arī sniegtais atbalsts veselības aprūpes nozarei 2021. gadā daudzkārt pārsniedz 2020. gada atbalstu, ņemot vērā šī gada augstākus saslimstības rādītājus, veselības nozares darbinieku deficītu un nepieciešamību ātri reaģēt uz Covid-19 izplatību, kopumā novērtēt līdzekļu izlietojuma efektivitāti viennozīmīgi nevar. Padome atzīmē, ka Veselības ministrija publicē detalizētu līdzekļu izlietojumu pa pasākumiem²⁶, tomēr detalizētāka informācija nav publiski pieejama.

Lielākā daļa atbalsta pasākumu tiek finansēta no programmas 02.00.00 "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem". 2021.gada budžetā šai programmai bija paredzēti tikai 26,7 milj. eiro, pēc tam šis apjoms, 1.-3. ceturkšņa ietvaros, tika pakāpeniski palielināts līdz 1926 miljoniem eiro kopumā²⁷. 2021. gada 6. oktobrī apjoms tika palielināts vēl par 300 miljoniem eiro²⁸.

Pēc FDP viedokļa, pēdējie atbalsta mehānismi lielā mērā ir nepieciešami un to apjomi atbilst situācijai. Tomēr, Padome uzsver, ka EK fiskālais regulējums, kas stāsies spēkā 2023. gadā, paredz pakāpenisko atgriešanos pie parastā ekonomiskā režīma. Lai arī nākamgad pastāvēs iespēja sniegt atbalstu cietušām iedzīvotāju grupām, jārēķinās arī ar fiskālo situāciju pēc 2022. gada, kad EK fiskālais regulējums atkal mainīsies un visticamāk Latvijai būs jāmazina deficīts. Šobrīd Latvijas plānotais deficīts ir viens no lielākajiem 2022. gadā. Stimulējošās fiskālās politikas dēļ, kas šobrīd pastāv gan Latvijā, gan pārējā pasaulē, pieaug arī inflācijas riski un notiek ekonomikas pārkaršana dažādās nozarēs. Turklāt, plānotie investīciju projekti un 2022. gada vēlēšanas stimulēs naudas ieplūdi ekonomikā vēl straujāk.

Padome aicina valdību arī tālāk būt fiskāli atbildīgai un ieviest jaunus atbalsta instrumentus tikai tad, ja to prasīs epidemioloģiskā situācija un ierobežojumi. Padome aicina valdību ļoti rūpīgi izvērtēt un izvairīties no vispārīgiem ekonomikas sildīšanas pasākumiem, kam nav ilgtermiņa pozitīvas ietekmes uz ekonomikas

²⁶ VM līdzekļu izlietojums. Pieejams: <https://www.vm.gov.lv/lv/pieskirto-valsts-budzeta-lidzeklu-sadalijums-un-izlietojums-covid-19-laika>, skatīts 11.11.2021

²⁷ LNG pārskats. Pieejams: <https://www.fdp.gov.lv/lv/publikacijas-un-parskati/monitorings/LNG-parskati> skatīts 11.11.2021

²⁸ Par LNG apropriāciju palielināšanu. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/326647-par-apropriacijas-palielinasanu-budzeta-resora-74-qadskarteja-valsts-budzeta-izpildes-procesa-pardalamais-finansejums>, skatīts 11.11.2021

potenciālu. Tālākie vispārīgie ekonomikas sildīšanas pasākumi riskē veicināt makroekonomisko nesabalansētību veidošanos.

Fiskālās disciplīnas padomes priekšsēdētāja

Inna Šteinbuka